

(רש"י; ר"ן; רבינו דוד), משום שאיסור חמץ לאחר הפסח אינו אלא קנס בעלמא, והקלו בו [ודוקא אם נתערב לאחר הפסח, אבל אם נתערב בפסח או קודם הפסח, בשיעור שעובר עליו ב'בל יראה' (ראה שו"ע א"ח תמב, א, ומשנ"ב שם, א), התערבות אסורה אף לאחר הפסח] (ר"ן; רבינו דוד). ויש שסוברים, שד"ן חמץ לאחר הפסח כשאר איסורים, ואינו בטל אלא כשיש שיעור כנגדו ואינו נותן טעם (טור א"ח תמז; ריטב"א בשם הרא"ה, ושעה"צ שם, קעה, בדעתו). ואם עירב את החמץ במזיד, יש שסובר שאינו בטל, שדינו כשאר איסורים שאם עירבם בהיתר במזיד אינם בטלים (רא"ש ב, ה). ויש שסובר שבטל (רא"ש שם, בשם רבינו יונה).

■ להלכה, חמץ שעבר עליו הפסח, בתערובת לח בלח בטל בשישים [כדעת הטור והרא"ה], ובתערובת יבש ביבש בטל ברוב (שו"ע שם, יא, ומשנ"ב שם, קה. וראה שו"ע שם, ובמשנ"ב, שהוא הדין אם נתערב קודם הפסח או בפסח בשיעור שאינו עובר עליו ב'בל יראה'). ויש אומרים שגם לח בלח בטל ברוב [כדעת הר"ן ורבינו דוד], ובשעת הדחק או הפסד מרובה יש לסמוך להקל (משנ"ב שם). וכל זה דוקא כשעירבו בשוגג, אבל במזיד אינו בטל [כדעת הרא"ש] (משנ"ב שם, קד).

כִּי הוּא נִפְקֵי שְׂבָעָה יוֹמֵי דְּפִסְחָא אֲמַר לָן פּוֹקוּ וְזִבְינוּ וכו' - ולא דוקא שבעה ימים, שהרי גם ביום השמיני שהוא יום טוב שני של גלויות אסורים בחמץ, אלא כוונתו לאחר המועד (רש"י), או שהיו במקום שהגיעו לשם השלוחים שיצאו להודיע שקידשו בית דין את חודש ניסן, ולכן נהגו רק יום אחד (חתם סופר).

חֲמִירָא דְּבָנֵי חִילָא - והיינו, שאמר להם לקנות את השאור שבאמצעותו מחמיצים את העיסה, או עיסה שאינה אפורה, אבל לא את הלחם עצמו, שהרי פת נכרי אסורה (תוס' ר"ד; רבינו דוד, בפ' ראשון; מהר"ם חלאוה; ב"י י"ד קיב ד"ה פת - הראשון, בדעת רש"י ד"ה בני, והוסף, שמה שכתב רש"י 'שאופיהו', לאו דוקא). ויש שפירש, שפת זו נאפתה על ידי ישראל קודם הפסח, והיתה שייכת לבני חילא (רבינו דוד, בפ' שני).

אֲמַר רַב קְדִירֹת בְּפִסַּח וכו' - שבלוע בהן טעם חמץ שעבר עליו הפסח, ואף שלאחר שעברו ימי הפסח הטעם כבר פגום [שכן לאחר מעת לעת נפגם הטעם הבלוע], דעת רב ש'נותן טעם לפגם' אסור (רש"י). אבל אין לומר שטעמו של רב הוא משום שאסור לבשל בקדירה שבלוע בה טעם איסור אף שאינה 'בת יומה' [שלא ביטלו בה בתוך מעת לעת], גזירה שמא יבשל בקדירה שהיא 'בת יומה' (ראה ע"ז עו, א), משום שכל הקדירות לאחר הפסח אינן בנות יומן, ואין חשש שיבוא לבשל בקדירה אחרת 'בת יומה' (תוס' הרשב"א משאנן; תוס' רבינו פרץ; תוס' רא"ש).

ויש שפירשו, שאף אם דעת רב ש'נותן טעם לפגם' מותר (ראה ע"ז סח, ב), זה הוא דוקא בדיעבד, אבל לכתחילה אסור לבשל בקדירה שאינה 'בת יומה', גזירה שמא יבשל בקדירה 'בת יומה' [ולדעתם אין לחלק בין קדירות שבלעו משאר איסורים לבין קדירות לאחר הפסח שבלוע בהן טעם חמץ] (תוס' ד"ה אמר רב, בת' ראשון, וכע"ז רמב"ן בת' ראשון).

ויש שפירשו, שאף אם דעת רב ש'נותן טעם לפגם' מותר, זה הוא דוקא באיסורים שאוסרים בנותן טעם [שכיון שטעם האיסור פגום, אין זה 'נותן טעם' שאסרה תורה, ובטל (פ"מ י"ד קג משב"ז א, ע"פ רשב"א בתורת הבית ד, א)], אבל חמץ שאוסר במשהו, ולא הלכו בו אחר נתינת טעם, אוסר אפילו אם הוא 'נותן טעם לפגם'.

אֲמַר רַבָּא הִלְכְתָּא חֲמֵץ בְּזִמְנוּ בֵּין בְּמִינוּ בֵּין שְׁלָא בְּמִינוּ אֲסוּר בְּמִשְׁהוּ כְּרַב. ובשאר איסורים שבתורה, סובר רבא שמין במינו אוסר במשהו ושלא במינו בנותן טעם, וחמץ חמור משאר איסורים, שאף אם נתערב במין אחר אוסר במשהו, גזירה אטו נתערב במינו (רש"י).

ויש שפירשו, שבשאר איסורים סובר רבא שמין במינו אוסר רק בנותן טעם, וכדעת רבי יוחנן, ודוקא בחמץ שאיסורו חמור [שהוא בכרת, ועובר עליו ב'בל יראה' וב'בל ימצא', ורגילים לאוכלו בכל השנה], פסק כדעת רב שאוסר במשהו (תוס' ד"ה אמר רבא, ותוס' הרשב"א משאנן, בשם ר"ת, ובשם רב יהודה גאון; ר"ף, ורמב"ן במלחמות בפ' ראשון בדעתו). ויש שכתב, שאם נתערב בערב פסח אחר חצות, אף שאסור אז מדאורייתא, מכל מקום כיון שאין בו כרת דינו כשאר איסורים (רא"ש ב, ה).

ויש שפירשו, שרבא סובר שחמץ אוסר במשהו מטעם אחר, שכיון שהחמץ עתיד להיות מותר לאחר הפסח [שהרי איסור חמץ שעבר עליו הפסח אינו אלא מדרבנן (ראה לעיל כט, א)], נחשב 'דבר שיש לו מתירין' שאינו בטל (רמב"ם מאכלות אסורות טו, ט, וראה שם הלכה יב; רמב"ן במלחמות בפ' שני), ואף בנתערב בשאינו מינו [שבתערובת כזו בשאר איסורים גם 'דבר שיש לו מתירין' בטל], אוסר במשהו, גזירה אטו נתערב במינו (רמב"ן שם, וראה מרדכי תקעג שכתב בשם ר"ח כ"ץ, שחמץ אינו נחשב 'דבר שיש לו מתירין', משום שעתידי לחזור לאיסורו בשנה הבאה). ויש שכתב, שלפי זה גם אם נתערב בערב פסח אחר חצות אוסר במשהו, שהרי יש לו מתירין (ריטב"א; מגיד משנה חמץ ומצה א, ה, בשם ר"א).

ודין זה שחמץ אוסר במשהו, יש שסובר שנאמר דוקא בתערובת לח בלח, אבל יבש ביבש בטל ברוב כשאר איסורים (רא"ש ע"ז ה, ל). ויש שסובר שחמץ אוסר במשהו אף בתערובת יבש ביבש (ב"י א"ח תמז ד"ה ויש לדקדק, בדעת הר"ף ע"ז לו, א מדפי, ראה טעם הדין בב"י שם).

וכשאוסר במשהו, התערובת אסורה גם בהנאה (ר"ף ע"ז שם, וראב"ד ורמב"ן בגמ' שם ער, א, ור"ן על הר"ף שם בדעתו; ריטב"א; תוס' רא"ש). ויש שסובר, שהתערובת מותרת בהנאה (ראב"ד שם).

ויש שלא גרסו בדברי רבא 'אסור במשהו כרב', ולדעתם רבא פוסק כרבי יוחנן (לעיל שם) שחמץ בזמנו בין במינו ובין שלא במינו אוסר בנותן טעם, ודינו כשאר איסורים שאוסרים רק בנותן טעם (תוס' שם בשם ר"ת בפ' שני, ובשם בה"ג; בעל המאור).

■ להלכה, חמץ שנתערב בפסח, בין במינו ובין שלא במינו, אוסר את תערובתו במשהו [כדעת רבא, וכגירסה שלפנינו] בין באכילה ובין בהנאה [כדעת הר"ף] (שו"ע א"ח תמז, א), וגם בתערובת יבש ביבש [כדעת הר"ף] (שו"ע שם, ט, ומשנ"ב שם, צה. וראה בשו"ע שם דעה נוספת שביבש ביבש בטל ברוב, וראה משנ"ב מהד' דרשו שם הע' 138, שדעת החז"א שלענין הנאה אפשר להקל כדעה השנייה). אבל אם נתערב בערב פסח אחר חצות, דינו כשאר איסורים, שלח בלח בטל בשישים, ויבש ביבש בטל ברוב (משנ"ב שם, טז, ו-צג. והוסף, שבלבד שיאכלנו קודם הפסח), ואפילו נתערב במינו (ביאה"ל שם ד"ה חמץ, בדעת השו"ע, שאינו נחשב 'דבר שיש לו מתירין').

הָגִי מִלֵּי בְּעִינֵיהָ אָכַל עַל יְדֵי תַעְרוּכָתָא לֹא - ואפילו אם היה החמץ בעין ועבר עליו ב'בל יראה' ונתערב לאחר הפסח, לא קנסו שלא יתבטל ויאסור את התערובת (רש"י), אלא בטל ברוב ואינו אוסר אפילו אם אין בתערובת שיעור כנגדו והוא נותן בה טעם